

מבין משאבים 2308

ד' בתמוז תשפ"ד

10 ביולי 2024

פואי פרויליק ז"ל

ז' תמוז תש"ו - כ"ז אייר תשפ"ד

3/6/2024 - 6/7/1946

יהי לכרך ברוך

הצ'לון מוקדש לזכר חברתנו היקרה פוסי פרויפיק ז"ל

מה הצ'לון :

מההלוויה

פוסי יקרה ואהובה / יפתח פרויפיק

אמא שלי / ארנה

דברים של אלעד פרויפיק

אמא יקרה מכל / צינה

דברים שנאמרו על ידי עדי בהאי

-

משפחה וחברים

דברי יוסי אנטמן (מא"ד של אילון ז"ל) בסוף השבעה

דברי דבורה, אחותה של פוסי / דבורל'ה בן חיים

מיש אשתו של רימא, אחיה של פוסי

אליס, בת הדודה של פוסי

מוניק, חברה של פוסי (הייתה בארצות הברית)

ביאטריס (תלמידה באולפן)

יורט ויונה (חניכים שלנו בתנועת הנוער בפאריס)

פוסי היקרה שלי / ארציאלה אופק

פוסי, חברתי היקרה אליבי / קריסטיאן קוטי

דברים ממרצ'ית סיקרון

דברי צינת (בתם של יצקה ואורלי, שהיו חברים בקיבוץ)

מכתב פרידה מהמרכז הטיפולי (נכתב כאשר סיימה לעבוד שם)

מכתב של חזית, אשתו של אלעד

קטע ממכתבה של חמוטל צמית, חברה של אילון ז"ל

מה בעצמך (המשק):

יום השלושים ליד הקבר

דבריו של יפתח בטכס אילוי המצבה ביום השלושים

דבריו של ארנה שנאמרו בשלושים

ליום השלושים / אלעד פרייליך

דבריו שנאמרו על ידי צינה ביום ה-30

30 יום / אחיה אילון, בנה של צינה

דבריו שנאמרו ה-30 על ידי אביבה האר (אחותו של יפתח)

בית משאבי שדה משתתף באבלם

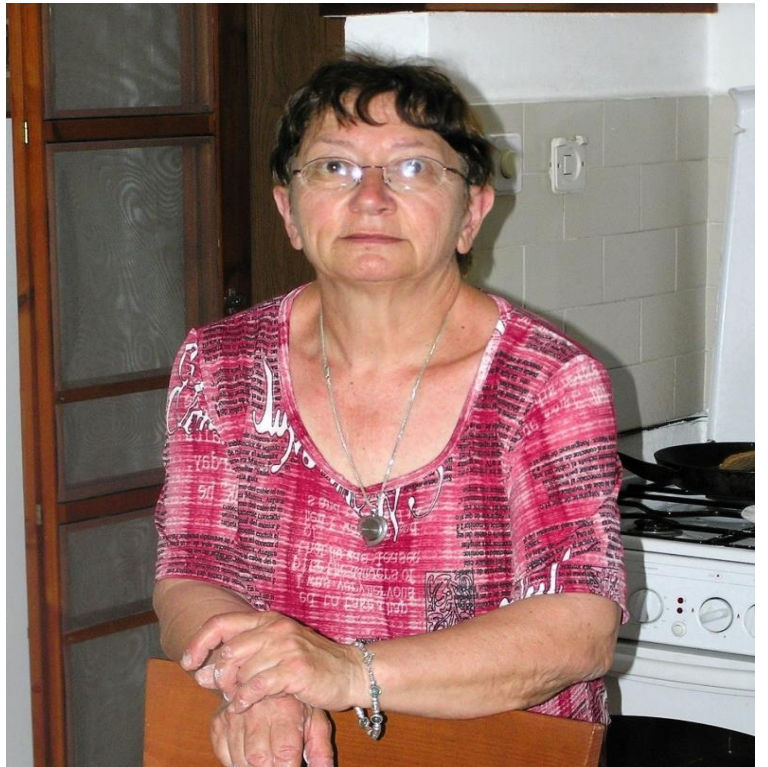
של יפתח, ארנה, גלעד, עינב דבורה

והמשפחה המורחבת

על מות האשה, האם הסבתא והאחות

פזשי פרייליך ז"ל

דברים שנאמרו ליד הקבר על ידי יפתח

פושי יקרה ואהובה,

תודה שזכינו בחיים הטובים שהענקת לנו
במשך כמעט שישה עשורים.

תודה על השותפות הנפלאה שאפשרה לנו
להקים משפחה שכל כך מתגאים בה.
לאורך הזמן, תמיד דאגת שנישאר מלוכדים,
בעיקר ברגעי משבר לאחר נפילתו של אילון.

תודה על הדרך הנבונה בה הצלחת להנחיל לנו
ערכים של "ביחד", של נתינה ושל צדק טבעי.

תודה על מצב הרוח החיובי שהקרנת בכל מצב.
תודה על שמצאת תמיד דרך וקשר נפלא, איתי, עם הילדים
עם הנכדים הנינים וכל שאר בני המשפחה והידידים.

תודה על הכל וגם על מה שנגלה בהמשך
כאשר יתברר לנו שמה שנהפך עבורנו לטבעי ולמובן מאליו,
היה פרי של דרך ארץ בה נהגת כל החיים.

בפינקס קטן, שנהגת לרשום בו דברים חשובים,
מצאתי את המשפט הבא:
"לאהוב, זה גם להתבונן אחד בשני,
אבל גם להתבונן בעתיד המשותף"

לא היינו אמורים להיות כאן והיום.
היו לנו עוד כל כך הרבה תוכניות על הפרק
אבל המחלה היא שניצחה..

עוד לפני פחות מחודשים, חלמנו שתתגברי זמנית על הסרטן
ובזהירות, התחלנו לדבר על התוכניות המשפחתיות שנדחו
בארבע השנים האחרונות, קודם בגלל הקורונה
ומאז סוף 2022 בגלל סרטן הבלב שהתגלה אצלך.

מסוף 2022, כל החיים שלנו התמקדו רק בדבר אחר :
איך עוזרים לך במאבקך. כולנו היינו מגויסים למטרה זאת...
ולצערנו, נכשלנו... לא הצלחנו...
מקווים שפה ושם, נהנית מאותם רגעי שמחה ואושר שניסינו להעניק לך.

השבועות האחרונים היו לטלטה נוראית
שהחלה עם ספק אופטימיות לאחר הממצאים בעקבות שנה שלמה של טיפולים,
והסתיימו, ממש לפני יום הזיכרון
בהדרדרות קשה ומהירה.

היה ברור שאת הימים האחרונים שלך, תבלי בבית,
בסביבה שהייתה חייד, חיינו, מאז הגעת למשאבי שדה לפני 59 שנים.
מוקפת במשפחה שהתגייסה כולה כדי שהפרידה תהיה כמה שיותר רכה.
הימים האחרונים היו קשים במיוחד עבור כולנו ובעיקר עבורך.
אתמול ב-7.00 בערב, נגאלת מייסוריך...
ביום שני בתאריך ה- 3.6.24
חודש לפני יום ההולדת ה-78 שלך.

שלום לך, פושי שלנו. תנוחי בשלום,
אנחנו כבר מתגעגעים....

תודה מיוחדת לשלושת הבנים הנפלאים שלי ומשפחותיהם
שמלבד ההתמודדות שלהם, גם דואגים לי לאורך כל הדרך...
תודה לבני המשפחה וידידים שמלווים אותנו בלב ובמעשה.
תודה לצוות המרפאה והרווחה הנפלאים שבלעדיהם, היה עוד יותר קשה...

דברי ארנה הולויה

אמא שלי

אני רוצה לומר לך לפני הכל תודה על שהיית אמא שלי, הכי טובה שאפשר לדמיין.

אני חושבת לעצמי, איזה מזל היה לי להיוולד דווקא לך.

כל כך הרבה דברים שחשובים לי בחיים קשורים אל מי שאת:

החיבור לאנשים, לכל אחת ואחד. בקטנים וגדולים נגעת נגיעות עמוקות, נכנסת ללב ואת חלק מהם.

הקשר לאדמה, למה שמתהלך עליה וגדל בה. תמיד אמרו שיש לך אצבעות ירוקות, ואני חושבת שהן חומות מהמגע עם האדמה והחיים שנתת בה.

הכוח להיות את, בדרכך, עצמאית ונאמנה אך ורק למי שאת. מה שבפה, זה מה שבלב, מה שבחוץ זה מה שבפנים. גם אם לא תמיד יאהבו, זה מה שיש.

באומץ, תעוזה ואותנטיות ראית דברים כשלמים וטובים, גם אם לא היו מושלמים. המבחן היחיד הוא אם את אוהבת את מה שיצא, אם זו את.

ויש את מי שהכי חשובים לך, ובשבילם היית עוזבת הכל, כולל הכל ולא משנה מה - הילדים, הנכדים, אבא ונבחרת מיוחדת של חברים וחברות.

בשנים האחרונות לשמחתי פינינו שתינו זמן לטיולים משותפים אל המקומות שגדלת והתעצבת בהם בפריז. מעבר לזה שזה חיבר יותר חזק ביננו, זו היתה הזדמנות להבין יותר לעומק את מה שלא ידעתי לשאול כשהייתי ילדה.

אמא, הדבר הכי טוב שיש לי עכשיו בלב זה ההבנה של כמה שסמכת עלי, כשנתת לי ללוות אותך בלב שלם ומתמסר בחודשיים האחרונים הקשים מנשוא שעברת. כל מי שפגש או ראה אותך בשבועיים האחרונים יכול היה לומר רק איזה אישה חזקה את.

את לא הולכת. רק הורדת מעצמך את הגוף שהפריע כל כך בזמן האחרון של חיך. הנוכחות שלך השמחה, המצחיקה והחכמה איתנו בכל פינה ביצירות שלך בבית, בגינה, בבתים שלנו. בריחות האוכל ובטעמים, במחשבות ובמי שאנחנו.

כדי שאצליח לסיים אני רוצה להיעזר בדברים שכתב מיכאל זץ:

אני שולח לך	אל תחששי
מחשבות טובות,	מהמרחק הפיסי.
פורס שמיכה	גם לא מהזמן החולף.
של זכרונות,	המקום שלך
ומזכיר אותך	בלב,
בתפילות.	שמור.

דברים של אלצהיימר איך הקבר ההלואיה

אמא, בגופך עזבת אותנו, אך לא לפני שדאגת לכנס את כולנו.
לתת לנו הזדמנות להתערבב ולהתלבט, כל אחד בדרכו.
ככה היית קטנה ושקטה, חכמה וצנועה.
ידעת לגדל ולהגדיל את היקר לך.
להשתמש בפשטות וליצר ממנה פאר והדר.
היית ישרה, עם האמת שלך והלכת לצד האמת של כל אחד אחר.
דאגת לנו באופן הכי טבעי וספונטני.
לא היו לך טקסים... זה היה חץ מלב אל לב.
אמא, ברכות, צניעות פשטות ויושר, גידלת אותנו לתפארת ואני מרגיש ששיחררת אותנו
כשאת בטוחה שזה ימשיך כך.
אז כך זה ימשיך, בדרך שלימדת אותנו, כולנו ביחד ממשיכים.

מרגיש שמתחילה להרפות.
מסכמת את הנצחון שלה.
מלחמה בתוך מלחמה.
זה נכון שנפרדים.
ואולי פשוט מתחלפים.
מפנים מקום לאחרים.
ממשיכים במקום אחר.
יש מקום אחרי.
צריך להגיע אליו נקיים.
גם עכשו בקצה.
לפני שמורידים הינומה דקה.
בזמן הקצר שנותר.
להביט על הטוב שנוצר.
לסלוח על הרע שהיה.
עשית תפקיד חשוב.
הצלחת בצניעות לנצח.

זה הפחד להתחיל במקום חדש.
שוב לבצע תרגילי התרגלות.
זה החשש שלא השארנו את כל
ההוראות.
אולי שכחנו משהו ממש חשוב.
אחרי שנאמרת המילה האחרונה, אין מי
שיסביר אותה.
היא תרחף כחידה שאין צורך לפתור
אותה.
נחלוק באהבה שנותרה
שעה שמונה צפירה.
חדה נחושה וקצרה.
לא חשבתי על אילון.
חשבתי על אמא.
אמא שנלחמת עתה.
לבדה במלחמה שלה.

דברי צינה בהלוויה

אמא יקרה מכל

זהו, עכשיו זה סופי! אין לי אמא ויש לי חור גדול בלב, ריקנות גדולה. למרות שכבר תקופה ארוכה, לא היית מי שאת באמת וחיכינו שהסיוט הזה יגמר, כשהאסימון נפל והבנתי שכבר לא תחלימי, קיוויתי שרק לא תסבלי ושה יסתיים מהר.

אחרי שהלכת, פתאום נראית שלווה סוף סוף. ועכשיו יש פניות לחשוב, להיזכר בך, כמו שהיית את, באמת לאורך השנים.

היית אמא בכל הווייתך, היית לי מורה לדרך, היית לי מצפן, היית לי מדריכה, היית לי אוזן קשבת והיית יועצת טובה.

שמרת על חוש הומור עד לרגעים האחרונים בהם יכולת עוד להתבטא ותמיד היית פתוחה להכל.

היית אישה חזקה, עצמאית ובעלת עקרונות. בעלת דעות מגובשות וחכמה. היית כולך אהבה, אהבה לילדים, אהבה לבעלי חיים ואהבה לאנשים. לכן, תמיד היית מוקפת בחברים.

היה נראה שיש מסביבך המון אהבה. אהבה שהענקת וגם קיבלת בחזרה. הייתה לך סבלנות עצומה לכל ילד שקצת קשה לו, שהוא קצת אחר ושונה, את האמנת בו ובכל אחד.

בכל מקום שהיית, היית מוקפת באנשים שאהבו אותך והתחברו אלייך. זכיתי ללוות אותך ביחד עם אבא, ארנה וגלעד בסוף הדרך. גם ברגעים הקשים, שם המשכתי ללמוד ממך על אהבה.

אני מקווה שהגעת למקום שלו, מקום טוב עם אהובייך, אילון ורישאר שכל כך אהבת, ושעכשיו טוב לך.

תודה על החיים שהענקת לי וליווית אותי בדרך.

אני אוהבת אותך אמא.

אסיים בציטוט מתוך ספר שכל כך אהבת וגרמת גם לנו לאהוב ולקרוא שוב ושוב, "הנסיך הקטן"

"מאחורי כל הדברים הנראים לעין, יש דבר מה גדול יותר, כל דבר הוא נתיב, שער או חלון הנפתח אל מה שהוא אחר"

עינב

דברים שנאמרו על ידי צדי קמאי ביום ההלוויה:

ליפתח, ארנה, גלעד, עינב והמשפחה המורחבת, שנים, היינו חברות, פושי ואני. עבדנו ביחד בגיל הרך בתקופת הלינה המשותפת ומאז היינו חברות טובות. אני שיתפתי אותך בחוויותי ואת הקשבת. מאז הקשר הלך והתחזק. כהורים שכולים, לאחר נפילתו של אילון ז"ל, יצרתם לזכרו, אירוע שנתי לכל הקהילה, "טיולי אילון". הדבר הפך למסורת ואפשר לכולנו, בהשתתפות המשפחה וחברים, לחלוק אתכם את חיסרונו ולחבק אתכם. חברותנו נמשכה לאורך השנים. תמיד נלחמת על האמת שלך, ביושר ובענווה. בשנתיים האחרונות צפיתי בדאגה בהתמודדותך במחלה, התגעגתי אלייך בימים שלא יכולנו להיפגש. היית לי חברת אמת וזיכרוניך יישאר עימי, יחד עם הגעגוע. אני מבקשת להתנצל אם אי פעם אולי פגעת בך. נוחי בשלום על משכבך. עדי בבאי

דברים שנאמרו ליד הקבר בתום השמעה על ידי יוסי

אנטמן, האמ"ד של אילון ז"ל

פושי יקירה, לפני 27 שנה הכרנו לראשונה בנסיבות מאוד לא נעימות. פגשתי אישה עם עוצמות מאוד מאוד מיוחדות, אישה שקטה, חכמה, חדה, מנהיגה. מישהי שרואה את הפרטים, מישהי שדואגת לסביבה שלה, למשפחה שלה, מישהי שיודעת לשאול, לדאוג, לברר, לחקור, להביע דעה והכל בשקט ובנחת. פושי, נראה שאת כל הצער ואת כל הכאב הכנסת פנימה עמוק עמוק. אני לפחות, לא ראיתי זעקה פורצת, או הבעה חיצונית כלשהי של אבל. ואני יודע, כמה כאב היה לך, כמה צערך היה עמוק. ראיתי את עינייך בורקות בכל פעם שדיברת על אילון בהקשר האישי או המשפחתי. ראיתי איזו גאווה הייתה לך בילדים שלך, בכלה ובחתנים, בנכדים, ובנינים ועד כמה היה לך עצוב שהתמונה לא שלמה ולא תהייה שלמה אף פעם. ככל הנראה הכאב שנשאת איתך כל השנים ושמרת אותו עמוק בפנים התפרץ לו כי הוא היה חייב לצאת. פושי, כל כך התרגשתי שביקשת שאכנס אלייך לחדר כדי לדבר, כדי לראות, כדי לספר כשהגעתי לפה ביום הזיכרון, הרגשתי את הכאב שלך וראיתי באיזה עוצמות את מצליחה לדבר ולהביע את מה שעובר עלייך.

יפתח, דבורה, עינב, אבי, גלעד, חגית, אורנה ורונו, וכל הדור הצעיר, אני משתתף בצערכם איבדתם אמא נדירה עם עוצמות ועם איכויות שרק ניתן להתקנא בהן. אני משתתף בצערכם, שלא תדעו עוד צער.

דברי דבורה, אחותה *Je t'aime*

פושי, אחותי הקטנה,

פושי הייתה הילדה הצעירה במשפחה, בת הזקונים. היא נולדה ישר לאחר מלחמת העולם השנייה. גרנו בפריז, והיינו כבר בבית שלושה ילדים: אח גדול ושתי אחיות. פושי צעירה ממני ב-4 שנים.

רישאר, אחי הבכור, מההתחלה לקח אותה תחת חסותו. כשהיא הייתה קטנה פושי סבלה מאוד מדלקות אוזניים ותמיד היה לה קשה לקחת את התרופות. רישאר המציא תפילה כדי לעזור לה לקחת את התרופה: "mon dieu ton dieu son dieu" ("אלוהים שלי אלוהים שלך אלוהים שלו") והוא היה אומר את התפילה יחד איתה ורק ככה היא הייתה מסכימה לקחת את התרופה.

כשהיינו קטנים ההורים שלנו לא הסכימו לקום מהשולחן בזמן הארוחה עד שהצלחת לא הייתה ריקה. הרבה פעמים, לפושי היה קשה לסיים, ולא תמיד הייתה רוצה לאכול. רישאר היה יושב לידה בפינת האוכל, מאכיל אותה ומבטיח לה שאם היא תאכל יפה אז הוא יתחנן איתה כשהיא תהיה גדולה, ואז היא הייתה אוכלת. בבית ספר פושי הייתה ילדה טובה מאוד ותלמידה רצינית ומצטיינת בכל המקצועות. תמיד בסוף השנה הייתה מקבלת פרס מצוינות/פרס כבוד. פושי נולדה בשם שרלוט, אבל כשהיא הייתה קטנה, אני לא זוכרת באיזה גיל, אני התחלתי לקרוא לה פושי בתור כינוי, וככה עם הזמן הכינוי הזה נשאר. בתנועת הנוער "דרור" אני הייתי המדריכה של פושי. בזמן טיול, תמיד שהיה זמן פנוי היא הייתה מתיישבת בצד ומחללת בחליל. אני זוכרת את הליכתה הקופצנית, והצמות שלה שהיו מטלטלות מצד לצד. פושי עלתה לארץ והגיעה לקיבוץ ארבע שנים אחריי. פושי הייתה מאוד קשורה לאח הבכור שלנו, רישאר, והיא שמרה על קשר הדוק איתו ועם משפחתו לאורך כל השנים. רישאר נפטר לפני כשנתיים.

לפני כ-45 שנים, כשנסעתי עם יעקב לחו"ל לטיול של חודש, אורית הייתה ילדה קטנה בגן, ופושי שמרה עליה באהבה ושמחה, והתייחסה אליה כאילו הייתה הילדה שלה. ידעתי שאני יכולה להיות רגועה.

כשיעקב חלה, פושי היתה מבקרת אותנו כל שבוע, אפילו בשלבים שהוא כמעט ולא זיהה אף אחד, תמיד כשפושי הייתה נכנסת לבית ומתחילה לדבר הוא היה אומר "פושי באה!" לאחר שפושי חלתה אף פעם לא שמעתי תלונה בפיה. הכי הרבה הייתה אומרת שהיא עייפה. ולמרות זאת המשיכה לצייר ולבשל כמעט עד יומה האחרון.

היא תמיד תהיה איתי בליבי כאחותי הקטנה.
אוהבת אותך לנצח, דבורה

דברי אימי fe אתו fe ריאה, אחיה fe פושי.

היכרתי את פושי ב 1969... ומיד אהבתי אותה..

רישאד סיפר לי עליה כול הזמן... ואני מרשה להגיד שהוא ממש סגד לאחותו הקטנה.

הוא סיפר לי עלייך, יפתח ועל הילדים.

הוא כל כך התגאה שהוא היה הראשון מבני המשפחה שראה את ארנה שזה עתה נולדה.

(הרי רישאר ביקר בקיבוץ בעת מלחמת ששת הימים).

לדעתו של רישאר, לפושי לא היו כלל מגרעות... פרט לזה

שבהיותה קטנה, לא "אכלה כלום".

אז הוא נאלץ להבטיח לה שאם תסיים את האוכל שלה... הוא יתחתן איתה כשתהיה גדולה!

כשגרתם בפאריס, יצא לנו להיפגש לעיתים קרובות יותר.

תמיד פושי הייתה חייכנית, דבר שהבליט את גומות החן שלה.

(האחיין שלה, גבריאל, הוא זה שירש אותן ממנה!)

פושי תמיד הייתה דעתנית ובמצב רוח טוב!

נפילתו של אילון הייתה כמו אצל כל אמא המאבדת בן, קשה

מנשוא. אבל עשתה את המקסימום להכיל את הכאב וגם להקל על יפתח והילדים.

מספר פעמים ביקרנו בארץ וכשהתגוררנו אצל ההורים שלה, בבת ים, מצאנו עצמנו לא

פעם מדברות אל תוך הלילה. אבא שלה תהה כמה דברים יש לנו לספר!

השנים חלפו ובאנו פחות לארץ. ואומנם דבר אחד לא היה משתנה: החיוך שלה.

אהבה משותפת הייתה לנו: חתולים!

אני זוכרת את הטיול הזה ב-GIVERNY זאת הייתה הפעם האחרונה שרישאר ופושי נפגשו והם היו בריאים.

רישאר חלה ופושי התעקשה לבוא לבקר אותו כמה פעמים, למרות מגבלות הקורונה. אלה היו המפגשים ורגעי האושר המשותפים האחרונים שלהם.

ואז פושי גם היא חלתה... שוב אותו סרטן ארור! ניסינו לשמור על קשר הודות לוואטסאפ. היא נהפכה עבורי לאחות הקטנה שמעולם לא הייתה לי.

אהבתי את ההתכתבות הזאת בינינו שנהפכה יותר ויותר קצרה ובסופו של דבר הפכה ל"אימוגיים" בלבד, עד שגם אלה פסקו...

היא נרדמה והלכה לה...

לנחמתי היחידה, המחשבה שלמעלה, פגשה שוב את אילון ורישאר... ואולי הוא ממשיך לעודד אותה לאכול! אגב, איך האוכל שם?

שלום לך, פושי שלי

דברי אלים, בת הדודה fe פושי

פושי בת דודה שלי מדרגה שניה...
 הסבתא שלי הייתה אחותה של אמא של פושי.
 אבל היינו קרובות בגיל (היא הייתה 3 שנים מעלי).
 בצעירותנו בפריס, שתי משפחותינו התראו הרבה בימי ראשון ואהבתי לבוא אליהם, כי הם היו ארבעה ילדים (שכולם פינקו אותי) ואילו אני הייתי בת יחידה. בסה"כ הרגשתי ממש כבת המשפחה.

רגעים מיוחדים היו בעת החופשים כשהיינו יוצאים כולם ביחד לבית הקיט, שהוריה של פושי רכשו ב-VERNON. מדי פעם, היו מצטרפים אלינו גם חניכי תנועת הנוער "דרור", שמאוד הרשימו אותי בהתלהבות המהולה במגויסות לאידיאולוגיה שלהם. מספר פעמים ניסיתי לשכנע את האמא שלי לרשום אותי לתנועה... אבל היא תמיד סירבה...
 וכאשר דבורה ופושי עלו לארץ, נותרתי בפריס. כשההורים של פושי גם עלו לארץ, נותר רק קשר מכתבים ואילו אני לא הייתי טובה בלכתוב!

למעשה הקשר בינינו נשמר רק הודות להתמדתן של פושי ודבורה. לשמחתי, לאורך השנים, קשר זה התהדק. המפגש המחודש בינינו היה כשפושי ויפתח שהו בצרפת כשליחים. הייתי אז בת 31 ופושי בת 34. פושי הצליחה לאתר אותי חזרה... גרתי אז בעיירה קטנה ונידחת במחוז LIMOUSIN. MEUZAC, מספר קילומטרים מארמון MONTINTIN, ששימש בתקופת מלחמת העולם השנייה מקום מסתור לילדים יהודים שהוריהם נתפסו על ידי הנאצים. כעבור 40 שנה, אותו ארמון שימש את תנועת הנוער "דרור" למחנות קיץ וסמינרים שלה. פושי ויפתח ניהלו אז את המקום!

15 שנה נוספות לקח לי להחזיר ביקור לפושי בארץ. איזה אושר כאשר דבורה ופושי הראו לי את הארץ ואת הקיבוץ. אז גם יצא לי להכיר יותר את יעקב, יפתח וכל הילדים! כעבור כמה שנים נוספות, חזרתי שוב לארץ, הפעם עם הנכדה שלי, שאף היא מאוד התפעלה מהביקור.

ואז, המשכנו להיפגש לעיתים קרובות יותר בצרפת בעת הביקורים של פושי אצל אחיה, רישאר. כל פעם שהייתה באה לפריס, היא הייתה מודיעה לי והייתי מצטרפת (מקום מגוריי מרוחק כ-7 שבע שעות נסיעה ברכבת!). באחד הביקורים שלה, פושי סיפרה לי על כוונותיהם (שלה ושל יפתח) לקיים טיול שורשים עם הנכדים ובין השאר לפקוד את הכפר בו הורינו (של פושי ודבורה וגם שלי) הסתתרו במהלך הכיבוש הנאצי בצרפת. כאמור, משפחותינו ברחו מפריס, שנכבשה ב-1940 על ידי הנאצים, ונדדו ל"איזור החופשי" בדרום צרפת. ב-1941 הגיעה משפחתה של פושי לכפר קטן ונידח FAVARS, התגוררו שלוש שנים במחסן קטן, בלי מים וחשמל. עבדו עם הכפריים ורכשו מהם בתמורה... קליפות תפוחי אדמה ושאר מזון המיועד לחיות החווה. כך חיו, ראשית עם רישאר, הבכור שרק נולד, ובהמשך עם דבורה שנולדה שם ב-1942. בגמר המלחמה, סבתא שלי נהגה להגיע בחופשת הקיץ אל המשפחה בה התארחת ותפרה בגדים לכולם! במהלך 8 השנים האלה, התלוויתי אליה וכך שמרתי על קשר עם המשפחות המארחות. זה אפשר לי לארגן את הביקורים של פושי, יפתח והנכדים. לפושי היה מאוד חשוב להסביר לילדים ולנכדים על סיפור הוריה, ואילו עבורי, זאת הייתה חוויה מרגשת שוב להיפגש ולחזור לימי צעירותנו. אהבנו לספר על עצמנו, הורינו וילדותנו. לא תמיד הסכמנו, אבל גם אז זה היה תמיד ברוח טובה וכיבוד הדדי. היינו מאזינות אחת לשנייה והייתה לי הרבה פעמים תחושה שהיא "מגנה עלי" מפני סודות משפחה מהעבר הרחוק. אני לא ויתרתי לה וכך למדתי גם על עצמי...

בשנים האחרונות, הודות לטלפונים הניידים, הקשר בינינו היה הרבה יותר רציף. רקמנו תוכניות של ביקורים נוספים. הפעם זה היה תורי לבוא. התכתבנו הרבה. פושי הייתה שולחת לי בלי סוף, בדיחות, קריקטורות. היא הקפידה לעודד אותי ולתמוך בי כאשר היו לי בעיות עם האמא שלי והילדים. מבלי לשכוח את ההודעות ששלחה לי מדי יום שישי וגם את לוח השנה היפה שהקפידה לשלוח בכל ראש השנה. אני כל כך אסירת תודה לדאגה ולתשומת הלב שהיא תמיד הקדישה לי. וזה למרות שלא תמיד הייתי משתפת פעולה בזמן! היינו כל כך קרובות וכל כך היה איכפת לנו אחת מהשנייה...

אהבתי מאוד את הבת דודה שלי. אני נושאת אותה בליבי.

ALICE אליס, בת דודה של פושי

אונ'ק, חברה של פושי (הייתה בארצות הברית, אלה) לקנדה וחזרה לארץ לפני כ-20 שנה)

חברה שלי פושי,

דצמבר 1961, אני מגיעה ישירות מרופק, העיירה הקטנה שלי בצרפת, והנה אני בתחנת הרכבת בפריז, מוקפת בקבוצה רועשת של תנועת דרור ובה אני לא מכירה אף אחד. נוחתת עלי פאניקה עוצמתית. הנה מתקרבת אלי מישהי בעלת אנטנות מיוחדות למי שזקוק לעזרה. היא ממש לקחה אותי ביד, וככה פגשתי את החברה שלי, פושי. הוא פושי, כל כך הרבה זיכרונות, וזה כל כך כואב, היית חברה כל כך טובה. הרכבת הסיעה אותנו לבריגלס, שוויץ, המחנה הראשון שלי. פושי, נשארתי קרוב אליי. הסברתי לי את כל המילים שנראו לי כל כך מוזרות, זו היתה החשיפה שלי לשפה העברית. זו גם היתה הפעם הראשונה שחוויתי את חג החנוכה. המחנה הזה עבר כל כך מהר, ואתם הפריזאים התכוונתם להיפגש ללא הרף בפריז אבל המכתבים שלך הגיעו בקביעות ושמרו עליי בקשר. אפילו באת לפגוש אותי ברופק עם מזוודה שלמה של מנות מיוחדות שהכינה אמא שלך! כל השנים האלה של טיולים בצרפת, מטירות הלואר ועד אביניון בפרובאנס, שרנו בעברית, למרות שלא היה לי מושג מה אני שרה. לאחר מכן, העלייה שלנו למשאבי שדה: איזו שמחה עזה בלידת בתך אורנה. רצית להגן עליה בכל הכוח שלך. ואז עזבתי את הקיבוץ והמשכנו להתכתב בדיוק כמו שנשארנו בקשר בצרפת... רצינו כל כך שיהיה עולם טוב יותר לילדים שלנו! ואיך שאהבת את המשפחה שלך! פושי, כל כך אהבת שקיעות, אבל השקיעה האחרונה שלך הייתה כל כך כואבת! חברתך האוהבת, מוניק

יפתח היקר,

קבל את תנחומיי הכנים והחמים. אצטרף לתפילות שלכם בעת שתובילו את פושי באדמת הנגב שכה אהבתם ותרמתם להפרחתו, על פי חזונו של בן גוריון. אהבתי את פושי, את הכנות שלה, הספונטניות שלה ואת טוב הלב שלה. אני גם אסירת תודה שהיא אפשרה לי לגלות סופר שלעולם לא הייתי מגיע אליו בלעדיה. איזה מתנה! מחשבותיי לילדים, לנכדים ולנינים שלכם. ביאטריס (תלמידה באולפן)

יורם ויונה (חניכית של פושי ויפתח בתנועת הנוצר**בפאריס בשנות ה-60)**

יפתח, כאן יורם ויונה,
שמענו על הבשורה הקשה.
פושי הייתה המדריכה הראשונה שלי בתנועה.
תמיד חייכנית וקשובה, מצחיקה ובעלת הרבה הומור.
אתה, כמו פושי, אירית, דניאל, עדנה ואליעזר, הייתם הראשונים שהכרנו כשבאנו לתנועה.
ואתם ממש מלווים אותנו עד היום.
יונה זוכרת היטב שבהגעתה למשאבי שדה, פגשה שוב את פושי עם החיוך שלה, הטוב לב
והפנים העגולות שלה.
מחשבותינו וידידותנו אתכם לעד...

הכותבת היא צינת, בת של יצקה ואורלי אמסלם, שהיו**חברות בקיבוץ (כרמל מפונה מקיבוץ רעים)**

יפתח היקר,
כל כך עצוב להיפרד מפושי האהובה
היא הייתה חלק כל כך חשוב מהילדות שלי וגם שנים אחרי לאורך כל שנותי, כשגדלתי
והפכתי לאמא. תמיד הרגשתי אליה אהבה של משפחה. היא הייתה אישה מדהימה, חזקה
ומיוחדת מאוד שתמיד ידעה למצוא את הטוב בכל אחד. אני אתגעגע אליה מאוד מאוד
ועצוב לי שלא הספקתי להיפרד ממנה. כמו שאתה בטח יודע, אני מפונה עם משפחתי
באזור עמק חפר ולצערי לא הצלחתי להגיע ללוויה, אבל שתדע שחשבתי עליה ועליכם כל
הזמן ואתם בלב שלי. אני מקווה שבקרוב אצליח להגיע למשאבי שדה לבקר אותך וגם
לחלוק לה כבוד אחרון. תודה על כל הטוב שהבאת עלינו עם הנסיעה לשוויץ. אני לא יכולה
להתחיל לתאר לך אפילו כמה זה היה משמעותי לנו ובעיקר לילדים שבמשך שבוע ריחפו
על ענן ללא דאגות וללא חרדות. מלאנו את המצברים וחזרנו עם כוחות כדי להמשיך
להילחם שיהיה פה יותר טוב. חיבוק גדול ממני עינת (הבת של אורלי ויעקב)

פּוּשֵׁי הַיִּקְרָה פִּלִּי

אני משוחחת איתך הרבה בדמיוני ואני שואלת אותך: את זוכרת את הטיולים שלנו לבית גוברין? לפטרה? לממשית? לכלניות?... אני שואלת אם את זוכרת את הטיולים היומיומיים שלנו במדבר? את הפרחים שהנצו ואת הניסיונות שלנו לתפוס את היופי שלהם? את היית לי חברה טובה, יועצת בכל התלבטות ואוון קשבת לכל הברורים שלי. תמיד הקשבת, חשבת והגבת. לא תמיד הסכמנו, אבל את, את שלך אמרת בכנות ובאהבה.

יחד עם קריסטיאן, חברתנו המשותפת עבדנו בפינת החי ושם נוסדה

חבורת שלושת המכשפות, כאשר אני המכשפה הראשית ואתן הסגניות שלי. כל כך צחקנו ונהנינו - עברו הימים.

החבורה נסדקה והיא לא תתקיים יותר בלעדייך. בפעם האחרונה שביקרתי אותך, סיפרתי לך שקריסטיאן רוצה לבוא לבקר אותך, אך אין לה את אישור הרופא לטוס. חייכת ותיקנת אותי. מי יתקן לי עכשיו את השגיאות, הרי בזכותך ובזכות קריסטיאן התחלתי לקשקש בצרפתית.

יש לי רושם שאומנם הלכת, אבל תישארי תמיד איתי ואני אמשיך לדבר איתך בדמיוני עד סוף חיי. חברתך, גרציאלה אופק

פּוּשֵׁי חֶבְרַתִּי הַיִּקְרָה פִּלִּי

תודה על החברות הבטוחה והכנה. תודה על הרגעים המאושרים והטובים שחווינו יחד. הכאב שלי עצום. אני אומרת לך להתראות. לא אשכח אותך לעולם. קריסטיאן קוטי.

דְּבָרִים מֵאֲרָאֵלִית סִיקְרוֹן

פּוּשֵׁי הַיִּקְרָה לְמִשְׁאָבֵי שְׂדֵה עִם גְּרַעֲיֵן חֲלוּצָה וְדִי מֵהָר הַחֲלָה לְעֵבֹוד בְּבֵית הַתִּינּוּקוֹת. טִיפְלָה בְּחִמְיִשָּׁה תִינּוּקוֹת, וְזֹאת הֵייתָ עֹבֹדָה לֹא קֵלָה. הָעֵבֹודָה כִּלְלָה רַחֲיִצָּה הַלְבִּשָׁה וְהַחֲתֵלָה שֶׁל הַיִּלְדִים (אִזְּ הָיוּ חִיתוּלִים מֵבֵד וְהָיָה צָרִיךְ לְהַחֲלִיף הַרְבֵּה יוֹתֵר פְּעָמִים בְּיוֹם).

האכלת אותם בארוחת בוקר וצהריים. הפעלת אותם במשך היום במשחקים שונים ולקחת אותם לרופא כשהיו חולים.

לקראת השעה ארבע היית מאכילה את הילדים ומלבישה אותם בבגדי ערב ואנחנו ההורים היינו באים אחרי העבודה לקחת אותם הביתה, ואת תמיד קיבלת את פנינו בחיוך וברוח טובה. בערב כשהיינו מביאים את הילדים לישון, היית באה לעזור בהשכבה ולעזור בפרידה מאיתנו (במקביל גם לך הייתה תינוקת בבית אחר שצריך להשכיב וזה היה לא פשוט).

ראיתי איך עבדת במסירות ובהרבה אהבה, ואיך דאגת להם. תמיד הרגשתי שאני ברת מזל שיש לנו מטפלת כמוך שדואגת לילדי בתחילה לסמדר ובהמשך לאהוד.

אני זוכרת שבאחד הקיצים היינו אמורים לצאת לנופש בדירה בחולון, אך מאחר שאהוד היה קטן מידי לא יכולנו לקחת אותו איתנו, וחשבנו כבר לותר על הנופש, אבל את הצעת לטפל בו בזמן שלא נהיה. ואכן כך היה, במשך שבוע שלם את טיפלת בו כמו בילדיך ועשית זאת במלוא האהבה.

היית מטפלת מעולה עם נשמה והרבה חיוך.

תודה על כך פושי, אני אזכור אותך תמיד.

יהי זכרך ברוך

מרגלית

מכתב מהמרכז הטיפולי, שקיבלה פושי כאשר סיימה את

צבירתה ע

פושי

כל אחד מאיתנו עבד איתך תקופות ארוכות יותר ופחות,

אבל ארוכות מספיק כדי להתפעל ולהעריך ובעיקר לאהוב:

את ההקשבה והרצינות, יחד עם ההומור.

את ההיכרות המעמיקה עם כל מטופל, ילד, הורה, גננת, סייעת ועובד.

את התבונה ואת התובנות על כל אחד וכל מצב.

את החום ואת ההתעניינות הכנים.

את המתינות והסובלנות, את הקבלה.

פושי, את מאד חסרה לנו במרכז, למרות שאת רוחך בהחלט הטבעת במקום.

נשמור על קשר. בהצלחה בהמשך

באהבה, עובדי המרכז הטיפולי

רוית, ענת, צילה, נועה, נאוה, רומי

קטע ממכתבה של חמוטל צמית, חברה של אילון ז"ל.

פושי יקרה לי מאוד,
 אילון אחד, ששתינו אהבנו, הפגיש בינינו.....
 ..... כשפגשתי אותך לראשונה, אילון כבר היה איננו.
 אבל ראיתי אותך ואמרתי לך שאם גידלת ילד כזה,
 סימן שגם את חלק מהקסם המיוחד, העדין, היפה והנוגע הזה.
 במהלך השנים נפגשנו קצת באזכרות, והרבה בלבבות.
 תמיד אהבתי לדבר איתך, להתכתב איתך, לחלוק איתך חוויות, תמונות, נופים ומקומות..
 לימדת אותי על אבדן ותקומה, על כאב והחלמה...
 פגשתי אתכם בלב המדבר,
 יפה שקיעת שמש ללב עצוב...
 ואני בכלל אוהבת המון ירוק,
 אבל אוהבת יותר אתכם,
 פושי, תודה שאת חלק מהחיים שלי
 ושזכיתי להכיר אותך.
 אוהבת אותך.
 חמוטל עמית.
 (מכתב זה, נשלח אל פושי כמה ימים לפני מותה. לשמחתי, הספקתי להקריא לה אותו
 ואני יודע, שהבינה והתרגשה ממנו. יפתח)

מכתב של חנית (אתו של אצד), שהקראתי לפוסי כמה ימי לפני מותה

05.24

PUSHY

פוסי יקרה,

אני רוצה לומר לך הרבה דברים, מקווה שתרצי לדעת מה הם.

אומרת לך תודה

על שעבדנו שנה יחד בבית הילדים בקיבוץ 1992 – כך בכלל הכרתי אותך. ולמדתי ממך המון.

ולא הבנתי כבר אז שאת לא מבינה מה זו ההמצאה הגאונית הזו .... חביתה עם סחוג.

תודה על זה שאת לי משפחה.

תודה רבה שאת סבתא טובה לילדים שלי. הדר שחר ועדי, שאוהבים אותך מאד.

תודה ששחקת איתם הגמד הצהוב בכל שעה שביקשו. איזו סבתא טובה את (-):

תודה על שאת אמא של גלעד. והוא הבן אדם הכי רגיש עדין מתחשב חרוץ ערכי שקט בעולם. בעולם כולו.

תודה על זה שבחיים לא הבנתי על מה מדברים שאומרים בקריצה "יחסי חמות וכלה". לא זכיתי. ברוך השם (-):

תודה על שנתת לי את גלעד שהוא החצי השני שלי ולא הייתי מבקשת אחרת.

שלמדתי ממך שמפת שולחן ועליה אגרטל פרחים זה כבר נראה אחרת.

פוסי אני רואה כמה את אוהבת לפנק ולתת לילדים שלך. תמיד.

איך את אוהבת לתת לכולנו מהתוצרים היפים שלך. עבודות הקרמיקה המושקעות והציורים המדהימים. תמיד נותנת לי פקעות וזרעים לשים בגינה שלנו. משמחת עם הבישולים הטעימים והמיוחדים שלך. מכינה לכל אחד את מה שאוהב.

אני רואה אותך עוברת תקופה לא פשוטה. אנחנו לא מבינים באמת עד כמה .

אני בטוחה שמלא מחשבות וזכרונות רצות לך בראש. שמחות. עצובות. מה לא עשיתי. מה כן עשיתי. מבלבל. מפחיד. אבל קיים.

אני רוצה שתדעי שאני אשמור על המשפחה שלי

ושתמיד אני חושבת עלייך בטוב. ובכבוד ואהבה.

חגית

דבריו של יפתח בטכס אילוי האצבה היוט ה-30

פושי,

עברו 30 ימים...

ייקח עוד הרבה זמן להפנים שאת כבר לא איתנו.
כל כך ודאי אבל כל כך קשה לתפוס.

באשפוז הראשון שלך, בתחילת ינואר 2023,

מנהל המחלקה נתן לי תמונה "מציאותית" וקשה...

בחרתי לעדכן מיד את הילדים והיה לי חשוב שנשמע זאת, ביחד, שוב, ולפרטי פרטים ישירות ממנו.

היה יותר מברור שימיך ספורים... רק לא ידענו איך ואם לספור ימים, שבועות או חודשים. הוא פיזר לנו כמה מספרים.... אבל סטטיסטיקה, זה רק מספרים!
כך החלה הספירה לאחור.

ואז באו הניתוחים ושנה שלמה של טיפולים, שנתנו לנו עידוד כלשהו....
שכאילו השכיחו מאיתנו את המציאות.

במבט לאחור, אני שוב מלא התפעלות על התמודדות שלך.

לקבל את הודאות שהכל עומד להיגמר ולהיות מסוגלת לשדר שהכל (כמעט) בסדר...

לא להיכנס לדיכאון ולהמשיך לקרוא, לצייר, להתכתב כאילו הכל (כמעט) רגיל...

את כל חיינו הבוגרים, עשינו יחד וידעתי שאת לא מבין המתלוננים.

ובמהלך 17 חודשים גורליים אלה, כל כך מעט תלונות ובלי כל התבכינות! כל כך הרבה אצילות מהולה בצניעות!

3 דברים היו לך חשובים:

-להמשיך את שגרת חיי המשפחה ככל שניתן...

-להמשיך להיות "את" ולעמוד בראש מורם מול גורלך...

-להכביד כמה שפחות על הסביבה... כמה פעמים אמרת לי (ולאחרים), שאת מבקשת

למות ולא להיות תלויה באחרים...

וכך כמעט עד לימיך האחרונים,

-ניסית לשמור על קשר "רגיל" עם הילדים, הנכדים, הקרובים והידידים. בירכת על

כל ביקור שלהם בחינוך רחב...

-היה לך חשוב לשמור על עצמאות בכל דבר אפשרי: ללכת לכולבו, להביא כביסה,

לבשל, לדאוג לגינה, להתכתב עם כולם, ובעיקר לקרוא ולצייר...

-עד לימים האחרונים, סירבת להישען על מקל, בעת הטיולים שהלכו והתקצרו מיום ליום, דרשת לעלות לבד במדרגות. וכמה פעמים גערת בי כשהייתי נותן לך יד ברחוב... היית אומרת לי "אני כבר לא ילדה קטנה!"

והיום כאשר הכל כבר שייך לעבר, ואנחנו "נוברים" בזיכרון שלנו, עוברים על הוואטסאפים והמיילים שלך, וכאשר מקבלים מכל עבר מכתבים ועדויות על האופי החביב, הפייסני, הענייני ובעיקר עם כל כך הרבה רצון לתת, לעזור ולתמוך... תופסים כמה "טוב" הצלחת לפזר סביבך. אם גן העדן קיים איפה שהוא, את בטוח נמצאת שם!

דברים fe ארנה ליום ה-30

30

לאמא.

חודש אנחנו נוברים בתמונות. הפעם הקודמת שעשינו את זה היתה כשארגנו את יומולדת 70. תמונות של ילדות, בגרות, משפחה, חברים, לבד או עם אנשים.

אנשים מתאספים לכבודך. בפעם הקודמת שהתאספו כל האנשים האלו יחד היתה ביומולדת 70. ילדים, מבוגרים, משפחה, חברים, שותפים לדרך או מכרים על הדרך.

7 שנים, וסיפור אחר לגמרי.

לפני 7 שנים כולנו הפתענו אותך. התאמצנו מאוד להביע כמה את חשובה לכל כך הרבה אנשים ומכל כך הרבה סיבות. ועכשיו השארת את כולנו מופתעים, מבולבלים, לא יודעים מה צריך לעשות, ואיך יראו החיים שלנו הלאה כשאת לא בבית.

אז אנחנו נוברים בתמונות, וזוכרים דרכן רגעים שמחים, מצחיקים, נעימים. כאלה שמשאירים אותך נוכחת ואמיתית, ולא רק בתמונות - גם ביצירות, בספרים שקראת ובאלו שלא הספקת, במשפטי חוכמה ומחשבה שציינת לעצמך, במתכונים, מוסיקה, בגדים.

אנחנו לומדים עוד פעם הכל מחדש, וכל הדברים שנשארו אחריך מזכירים את מה שבאמת חשוב.

דברים שנאמרו על ידי אלפרד ג'ונס ה-30

מאיפה מתחילים אחרי שכבר נגמר ונעלם?
 אני מסתכל על הנוף המדברי סביב, הנראה למרחוק.
 על מדרכות הקיבוץ הישנות המובילות המצוירות בין בתי הקיבוץ.
 מביט בגינה הפורחת שכבר לא הסתרקה מאז לכתך.
 נכנס לבית שקירותיו עטורים ביצירותייך.
 שקט מסביב, ציפורים מצייצות, צמרות העצים נעות קלות ברוח בוקר של מדבר.
 זהו מפעל חיידך. רואה אותך משקיפה עכשיו ממעל על היצירה שלך, מתבוננת בשקט
 ובריכוז, בסקרנות קלה בלי לגעת, בלי להשפיע על ההתנהגות של האחר.
 ממש כמו שאהבת ליצור, בעצמך, לבד, מקשיבה לגדולים, אך לא מרשה שיגעו לך
 בביצועים.
 פתוחה לקבל הערות והארות וממשיכה לבד עם התובנות.
 אני רואה אותך מחייכת בסיפוק וגאווה על היצירה שלך, מרשה לעצמך לשבת במנוחה
 בידיעה שהצלחת, שכבר הכל עובד לבד וביחד עם הנגיעות הקטנות שלך, החשובות כל כך
 והצנועות ממש.
 את בתוך כל מה שהשארתי, כמעט שקוף וכל כך חזק וחד, ממש כפי שהיית.
 אני רוצה להגיד לך תודה על כל הדרך בה הובלת אותי, על הערכים החשובים שראיתי בך
 ונותנים לי השראה, צניעות יושר דייקנות סבלנות וסובלנות.
 חדות, התמדה, מסירות ותקיפות.
 על הדרך לדעת להוביל ולכוון בלי לגעת ולהפריע.
 על השמחה והאהבה של כל מה שעשיתי, עושה ואעשה.
 מה שיש לי ומה שאין לי.
 בשבילי מה שהיית זה אמא.
 תודה. גלעד

אמא זה מבט עוקב בוחן ודואג.
 אמא זה מגע מרגיש מחבק ושומר.
 אמא זה קשב שומע חושב ועוזר.
 אמא זה טעם מתוק מלוח חמוץ ומר.
 אמא זה ריח של בית נעים ומוכר.
 אמא זה הכל ביחד שהוא רק של אמהות.
 זה מהראש עד אצבעות הרגליים וגם המסביב באהבה אחת גדולה ואין סופית.
 גלעד

דברים שנאמרו על ידי צינה ביום ה-30

אמא, מחשבות מהיום שעלינו לקבר בסוף השבעה: כשעמדנו ליד הקבר הטרי עדיין ללא מצבה, עלתה בי מחשבה:

כמה פעמים עמדת כאן, לבד, או עם אבא? וכמה פעמים ראית את הנוף הזה של כל הקברים ברקע הכביש הראשי? וכמה פעמים הלב נשבר, ונשבר שוב ושוב ושוב. כמה צער היה בך כשעמדת מול הקבר של אילון? עכשיו אנחנו מרגישים אותו כפול. אני זוכרת כמה היה לך חשוב שנהיה ביחד, אז הנה, אנחנו כאן כולנו יחד מאוחדים יותר מתמיד.

מחשבות מהיום, מהימים האחרונים: איך אני רוצה לזכור אותך? מה אני רוצה לקחת איתי ממך? מה אני רוצה להמשיך? יש לי כבר כמה רעיונות, רק שאת לא נמצאת כאן כדי לייעץ לי... מכאן אני ממשיכה עם הרוח וההשראה שלך.

רשימתו של אחיה אילון (הבן של צינה) ביום ה-30

30 יום,

בקושי שמתני לב,
כאילו כבר התרגלתי,
האמת, אחרי כמה ימים כבר היה קשה להמשיך לחשוב ולהיזכר,
ברוך ה' החיים דורשים את שלהם,
ושלהם הוא כל כך טוב,
רק לפעמים יש רגע של זיכרון,
כשיהב שואלת או מזהה ציור או כלי של סבתא,
כשהיא מספרת שהציור שהיא ציירה יפה "ממש כמו של סבתא פושי",
או שהיא טורחת לוודא מולנו,
"מה שלום סבא?"

כשבבה שלנו מזכיר בחוסר-טקט תינוקי,
"אבא, סבתא פושי מתה?"
ואיני בטוח כמה הבנה או כמה תהייה יש מאחורי המילים הללו,
אלה רגעים שהחור בתמונה מתגלה,
והאמת היא שאני עוד לא יודע איך למלא אותו,
הזיכרונות שיש לי רבים מספור,
והם טובים, טובים מאוד,
רובם גם שמחים מאוד, אבל חלקם גם בשעות קושי.
אין כמעט שביל בקיבוץ שלא טיילנו בו,

אין תקופה שלא היית שם, שלא הוספת לה צד ייחודי שנצור בליבי,
מהקראה של קומיקסים בצרפתית,
עד לאיסוף חיפושיות או פטריות, כל עונה וההפתעות שלה,
ולדבר ולהקשיב כמו שאף אחד אחר לא יודע.
יש גם דברים שתמיד היו ברקע ולא תמיד ידעתי,
רק בסוף שנות העשרה שלי נפל לי האסימון למה הברית שלי היתה אצלכם בבית,
רק כשהתבגרתי התחלתי להבין באיזה עיתוי הצטרפתי למשפחה,
איזה מן נכד ראשון הייתי, בטח עבורך,
אולי התקרבותי לזה קצת כשבחרנו אני ונוי את שם המשפחה שלנו.
כמעט תמיד רצית לשמוע, איך אצלנו,
תמיד רצית לשמוע עוד על הילדים,
שאני כל כך שמח שהספקת להיות סבתא גם בשבילם,
בכל כך מעט מילים שלך השתדלנו לשמוח,
בתגובה לכל תמונה או סרטון ששלחנו,
כמה שהם שימחו אותך,
לא ידעתי עד כמה,
משפחה שכזו, כלום לא אומרים,
רק עכשיו אני שומע זאת מאחרים,
רק בשבועות האלה גיליתי דברים שחשבת ואמרת,
עלי, על נוי, על הילדים,
כמה אני שמח שגרמנו קצת נחת,
וכמה אני מקווה שאת רווה עוד נחת גם עכשיו,
אני בטוח שכן,
ועדיין קשה לי.
מצבה מכונה במסורת שלנו "נפש על הקבר",
אולי זו איזו סגירת מעגל שמאפשרת לכולנו להינפש,
להוציא אוויר, ולהתמלא מחדש,
שלום סבתא,
באהבה,
אחיה

דברית שנאמרו ב-30, על ידי אביבה האר (אחותו של יפתח)

פוש

יהיה פחות שמח ומעניין בלעדייך
את היית בן אדם של עומק. לא נצצת ביופיך ולא הרשמת בגובה שלך. גם לא השתייכת
לגזע הגאונים חדי המחשבה שיודעים לשלוף תשובות מבריקות בהבזק. היית סתם בן
אדם חכם, חושב, שמח, לומד ומתנסה. למדת ולימדת בעצם, ידעת ואהבת ללמד. לא
חשוב מה. אהבת לגעת באתגר של להפוך את בן שיחך, ילד או מבוגר, שאינו מבין דבר מה
ולגרום לו שיבין אותו. ולא חשוב אם היה מדובר ברעיון מורכב, או בשיטת ניגוב המזמרה
לאחר השימוש בה. לא התנשאת ולא הרגשת את עצמך חכמה ממי שמולך: רצית להעשיר
אותו. זה לא תמיד הצליח, כמו למשל הנסיון שלך ללמד אותי את שמות העצים
(בצרפתית), אבל הכשלוך הקולוסלי הזה הביא את כל המשפחה (גם את אלה שאינם
שולטים בשפה הצרפתית) להכיר את האימרה: Tu me d'esoles.
אז מי ישבור כלים ויעזור לחידוש מראה השולחן? מי ישפוך כוסות יין? ומי יתלונן על
הבצל המטוגן שמשמיע רעש כשנוגסים בו?
תחסרי לי

משפחות פרייליך ובן חיים מודות מקרב לב
לקיבוץ משאבי שדה, על מוסדותיו על התמיכה הבלתי מסויגת
לכל אורך התקופה הקשה שעברה עלינו.
תודה מיוחדת לצוות המרפאה, והרופאים שלנו.
אבקש גם לציין את הטיפול והיחס של כלל צוותי
בית החולים סורוקה.